

Golgotha - 1884/ Munkácsy Mihály

Golgotha v aramejčine znamená lebku a zodpovedá latinskému slovu Kalvária. Bolo to miesto mimo mesta Jeruzalem, kde boli aj iní ukrižovaní. Podľa Munkácsyho, keď došlo k barborskému ukrižovaniu, Ježiš bol stále ešte nažive. S bolestným pohľadom sa obracia k nebu. Po ukrižovaní žil ešte asi tri hodiny a tu vidíme udalosti asi po pol hodine alebo po celej hodine po ukrižovaní. Maliar s využitím svojej bohatej fantázie a umeleckej slobody upravil scénu s veľkou starostlivosťou a položil ju na plátno čo je súčasťou veľkého príbehu.

Pováčšinou boli ukrižovaní otroci a hlavne tí, ktorí boli buričmi zomierali podobnou smrťou. Aj falošní proroci museli trpieť podobnou smrťou rúhačov, aby žalobcovia mohli preukázať svoju vernosť Tóre pred Bohom. Priami svedkovia pod krížom takto vnímajú udalosti ukrižovania.

Nápis INRI v latinskej forme pochádza zo starších čias. Iesus Nazarenus je to počiatková mozaika pojmu Rex Iudaeorum, pôvodne stanovená v hebrejčine, gréčtine a latinčine v dekrétu Piláta, Lk 23:38; Jn 19:20.) Evanjeliá zachovali sedem viet zo slov Ježiša na kríži. Matúš a Marek sú rovnakí, Lukáš a Ján. (Mat. 27:46; Marek 15:34; Lukáš 23:34; 43, 46; Jn 19:26, 28, 30) , Žalm 22 je tzv. Mesiášsky žalm.

Muž, ktorý bol potrestaný smrťou otrokov, rebelov a falošných prorokov, zrazu prehovorí a modlí sa za svojich nepriateľov: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia!“ (Lk 23:34) Exegéti Novej zmluvy často zdôrazňujú, že pokým bol pri vedomí často citoval slová Žalm 22.

Vyprovokoval v nich rôzne reakcie a Munkácsy sa snažil fantastickým štetcom sformulovať svoj postoj ku Kristovi. Najprv sa zdá, že kríž je na pravej strane obrázku, napriek tomu je to „stredový bod“, pretože definuje všetko. Munkácsy tiež umiestňuje

Ježišov kríž je obklopený štyrmi postavami: v červenom oblečení je učeník Ján, potom Ježišova matka, ktorá kľučí pri nohách svojho syna a Mária Magdaléna, ktorá si rukami zakrýva plačúce oči a na jej ľavej strane je tretia ženská postava, ktorej identitu nepoznáme. V maliarstve sa poväčšinou znázorňovali tri Márie. (matka Ježišova, druhá Mária mohla to byť jej sesternica a Mária Magdaléna) Mt 27,55-56, Mk15,40-41, Lk 23,49, Jn 19, 25

Nachádza sa tam však aj postava, ktorá už viackrát videla takúto skutočnosť nie je to kat, ale je to židovský remeselník, zjavne to usudzujeme podľa oblečenia a z jeho obviazanej hlavy, pravdepodobne vytesával kríže na popravu.

Rimania si najímali takýchto remeselníkov. V skutočnosti Pána Ježiša ukrižovali rímski vojaci. Za mužom v modrých šatách s rebríkom je rímsky vojak, ktorý má vystreté rameno, pravdepodobne to bol ich veliteľ. *Posmievali sa Mu aj vojaci, keď prichádzali a podávali Mu ocot; a hovorili: Ak si kráľ židovský, zachráň sa!* (Lk 23:37) Pohyb jeho rúk prezrádza, jeho výrok. Z pozadia sa vynímajú niektoré postavy (okolidúci).

Vieme, že veľký dav pozostával z členov sanhedrínu, z ich sluhov, z rímskych vojakov, zvedavých divákov a z Ježišových nasledovníkov. Evanjeliá popisovali, čo sa tam stalo.

Vedúci členovia Sanhedrínu sa tiež posmievali. *(Mk 15:31:Podobne sa posmievali aj veľkňazi so zákonníkmi a hovorili medzi sebou: Iných zachraňoval, a seba nemôže zachrániť! Kristus, kráľ Izraela! Nech zostúpi teraz z kríža, aby sme videli a uverili! Ešte aj tí Ho potupovali, ktorých s Ním ukrižovali)* ako svedkovia. Okrem toho tam bol aj Kaifáš, ktorý mal kňazskú funkciu. Podľa židovského zvyku veľkňaz chvíľu čakal na priznanie falošného proroka, a tu rovnako ako v iných prípadoch, dúfal, že ukrižovaný Ježiš sa prizná.

Veľkňaz po jeho vyznaní by mu mohol odpustiť (rozhrešenie), preto, aby s pokojným svedomím zomrel na kríži. Avšak v prípade Ježiša to nie je obvyklé priznanie, ale takmer opak všetkého alebo niečo radikálne odlišné, dokonca cituje Žalm 22. To je nepochopiteľné a nevysvetliteľné pre Kaifáša, a keď sa na obrázku objaví s jedným z prestížnych členov veľrady, Annášom. Odchádzajú domov kvôli naliehavým veciam, ktoré je potrebné urobiť k Veľkej noci. Obaja sú zamyslení a bezradní.

Pri hlavných náboženských vodcov vidíme, ďalšie dve úctyhodné postavy, ktoré stoja pred ukrižovaným. Môžu patriť medzi zákonníkov a farizejov, ktorí so svojimi presvedčivými znalosťami hovoria: (Mat. 27:42-44)

*Iných zachraňoval, a seba nemôže zachrániť!
Je izraelským kráľom, nech teda zostúpi teraz z kríža, a uveríme v Neho! Dúfal v Boha, nech Ho teraz vyslobodí, ak chce; veď hovoril: Syn Boží som! Vývolení ľud zašiel tak ďaleko, svoju vieru buduje na viditeľných veciach a očakávali viditeľné znamenia. Avšak Ježiš túto skutočnosť potvrdí až po svojom zmŕtvychvstaní. S neverou zápasí aj učeník Tomáš „Pretože si ma videl, uveril si. Blahoslavení, ktorí nevidia, a predsa uverili.“*

Ako zvláštnu zvedavosť si môžeme všimnúť, že Munkácsy umiestnil najnáročnejšiu postavu s tým najnáročnejším vystupovaním a najchytřejším temperamentom na zvláštne miesto v červených tehlových šatách.

„A tí, čo chodili tadiaľ, rúhali sa Mu, potriasali hlavami a hovorili: Hej, Ty, čo boríš chrám a za tri dni ho vystavíš, zachráň sa, ak si Syn Boží, a zostúp z kríža! Podobne sa Mu posmievali aj veľkňazi so zákonníkmi a staršími hovoriac: Iných zachraňoval, a seba nemôže zachrániť! Je izraelským kráľom, nech teda zostúpi teraz z kríža, a uveríme v Neho! Matúš 27.kap.

V pravom dolnom rohu už sedí rímsky vojak. Vojaci podľa vydaného rozkazu museli čakať na smrť ukrižovaného.

Tieto udalosti sa mohli odohrať v prvú hodinu Ježišovho utrpenia. Správanie postáv zodpovedá historickým skutočnostiam.

Je tu stotník, ktorý čaká na posledný okamih, nepozera sa na dav ľudí, ale na pána Ježiša. „Určite to bol Syn Boží!“ (Mt 27,54) Pozadie je tmavšie a menej viditeľné od začervenaného slnka.

Na obrázku je tiež obrázok, ktorý je už z vracajúceho sa davu. Muž v modrých šatách bežiaci v ľavom dolnom rohu predbehne Kaifáša a Ananiáša, ale iba na obrázku. Čakal na Ježišovu smrť, ale jeho nálada sa zmenila v okamihu, keď uvidel mimoriadne prírodné úkazy. Rukou sa bije do svojho hrudníka bol to prejav židovského pokánia. Ale na tomto obraze to však neznamená pokánie, ale pohľad na udalosti z iného uhla pohľadu, že sme sa mýlili.

Nehovorili sme ešte o ďalších dvoch ľuďoch, ktorí boli ukrižovaní s Ježišom. Jeden z nich, možno ten, ktorý je nám bližší, chápe udalosti celkom inak. Naplnili sa slová proroka Izaiáša : „bol počítaný medzi zločincov“ (Iz 53:12), ale práve týmto momentom autor vyjadril veľkosť obete, ktorú pán Ježiš priniesol na dreve kríža za nás. Autor svoju kázeň namaloval na plátno a formou svojho obrazu vyjadril svoju vieru a svoje presvedčenie. Keby autor dokončil v tomto momente svoj výklad, každý by sa spýtal kto je ten záhadný arabský jazdec na koni, prečo má dominantné postavenie a čo robí na Golgote kôň? Autor veľmi dôsledne preskúmal biblické pozadie celej udalosti. Jeho zámerom bolo vyjadriť, že o radostnú zvesť vzkriesenia je potrebné sa podeliť. Maliari v tých časoch, keď chceli niečo zvýrazniť alebo zdôrazniť tak to naznačili gloriolou alebo svätožiarou. Ale prečo práve takýto záhadný jazdec. Na pozadí starej ako aj novej zmluvy nájdeme zmienku o koňoch. Tieto zvieratá na jednej strane

predstavujú moc štátu alebo symbolizujú kráľa a na druhej strane časom nadobúdajú symbolický význam.

Týmto obrazom autor vyjadril, že Boh má moc nad všetkým (Ex 15: 1-18), u neskorších prorokov u Joela a Zachariáša, predstavujú tiež príchod mesiášskeho veku.

Kôň a jazdec sa vždy objavujú spolu, takže tento symbol je veľmi dôležitým aj v dejinách Izraela, predstavujúc konečné víťazstvo Boha (Zj. 19:11; 19:21).

Munkácsy to musel vedieť, pretože jeho „jazdec“ sa obzrel späť na svojho Krista. Muž sediaci na koni je teda v úzkom kontakte s Kristom, ktorý trpí na kríži. Maliar tu jasne ilustruje, že sa tu odohráva všadeprítomná udalosť.

Svet nie je v rukách človeka, ale v Božích rukách leží osud celého ľudstva, ktorá zvíťazí nad všetkým. „Lebo Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby každý, kto v neho verí, ne zahynul, ale mal večný život.“ (Jn 3:16) Kríž teda nemá posledné slovo, ale Kristus, ktorý zvíťazil nad smrťou!

Autor nepredbieha cestu svojej predstavivosti nakoľko poznal aj knihu Zjavenia Jána. Keď sa pozrieme bližšie na postavu jazdca, nepodobá sa na araba jeho tvár je podobná tvári Kristovej, ktorý sedí na bielom koni a symbolizuje víťazstvo, má oblečené biele rúcho, ktoré prináleží len kráľovi. V Biblii čítame: *Potom som videl otvorené nebo. Ajhľa: biely kôň, a Ten, čo sedí na ňom, sa volá Verný, Pravý a spravodlivo súdi a bojuje, Jeho oči - ohnivý plameň, na hlave mnoho diadémov, napísané meno, ktoré nepozná nikto, len On sám, odetý do plášt'a, zmáčaného krvou, a Jeho meno: Slovo Božie. Nebeské vojská, odeté do bieleho, čistého jemného ľanu, Ho sprevádzajú na bielych koňoch. Z úst Mu vychádza ostrý meč, aby ním bil národy. On ich bude spravovať železným prútom a sám bude tlačiť vínnu list rozhorčeného hnevu*

vševládneho Boha. Na plášti a na bedrách má napísané meno: KRÁĽ KRÁĽOV A PÁN PÁNOV. Zjavenie Jána 19.kapitola

Takto Mihály Munkácsy zobrazil víťazného, vzkrieseného Krista pri smrti: dobrú správu Veľkej noci!